

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА

УДК 37.015.3:159.922 (045)

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2026.104.48>**М. Ф. Бирка**

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри диференційних рівнянь
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2891-0044>

Г. М. Перун

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри диференційних рівнянь
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2840-7115>

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ УСПІШНОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ: ІНТЕРЕС І ВОЛЯ

У статті інтерес визначено як психологічний фактор ефективності навчання, який забезпечує не тільки спрямування учня на усвідомлення мети навчальної діяльності, а й його усвідомлене спонукання до її реалізації та свідомого пізнання об'єкта вивчення. При цьому, його основною характеристикою є вибірковість – спрямування уваги на те, що цікаво для учня.

Аргументовано, що найбільш потужним інтересом у ході вивчення інформатики є пізнавальний інтерес, який не тільки активно детермінований, а й ефективно взаємодіє з системою ціннісних орієнтацій учня. Ідентифіковано, що пізнавальний інтерес учня до вивчення інформатики розгортається у чотири стадії: зацікавленість, допитливість, власне пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес.

Визначено, що воля – це розумовий процес, який дає змогу учню регулювати і спрямовувати власну поведінку та навчальну діяльність на уроках інформатики, тобто постає її вольовою регуляцією, яка завжди свідомо, здійснюється відповідно до намірів, особливо тих, які спрямовані на прийняття ним рішення під час розмірковувань, а також пов'язана з подоланням учнем як внутрішніх, так і зовнішніх перешкод. Вона бере участь у регуляції практично всіх основних розумових функцій і пізнавальних процесів, які важливі для навчання: мислення, уяви, пам'яті, уваги, емоцій, інтересу та мови, а їх розвиток неможливий без набуття учнем вольового контролю над ними.

Аргументовано, що вольова регуляція поведінки учня необхідна для того, щоб він зміг впродовж тривалого періоду часу утримувати в фокусі своєї уваги об'єкти вивчення або на виконуваний навчальній діяльності на уроках інформатики.

Визначено, що у випадку, коли вольова регуляція поведінки учня набуває визначеності, стійкості, стабільності і повторюваності здійснюваних ним вольових дій, останні трансформуються у вольові якості особистості, з яких найбільш важливими при вивченні шкільного курсу інформатики є: енергійність, рішучість, наполегливість, цілеспрямованість, витримка й самовладання, дисциплінованість, ініціативність та самостійність.

Ключові слова: інформатика, психологічні фактори, інтерес, пізнавальний інтерес, воля, вольові якості.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. У контексті трансформаційних процесів, що відбуваються в сучасному освітньому просторі загальної середньої освіти під впливом цифровізації та зростаючої ролі інформаційно-комп'ютерних технологій, вивчення інформатики постає не лише як засіб опанування здобувачами освіти знаннями та вміннями інформатичної освітньої галузі, а як багатовимірний психолого-педагогічний процес, результативність якого детермінується сукупністю взаємопов'язаних особистісних когнітивних, мотиваційних і регулятивних чинників. Практика навчання інформатики свідчить про те, що навіть за умов наявності адекватного інтелектуального потенціалу здобувачів освіти рівень успішності оволодіння її змістом нерідко виявляється недостатнім, що зумовлено неврахуванням вчителем інформатики впливу внутрішніх психологічних детермінант особистості на ефективність освітньої діяльності.

У цьому зв'язку особливої наукової значущості набуває дослідження інтересу як стійкого пізнавально-мотиваційного утворення, що зумовлює вибіркову спрямованість навчальної активності здобувача освіти, а також його волі як інтегративної властивості особистості, яка забезпечує довільну саморегуляцію, цілеспрямованість і здатність до подолання труднощів у процесі засвоєння складного навчального матеріалу.

Водночас фрагментарність наявних наукових підходів до аналізу зазначених феноменів, відсутність узгоджених моделей їхньої взаємодії та недостатня емпірична репрезентативність досліджень у сфері навчання інформатики зумовлюють наявність теоретико-методологічної лакуни, подолання якої є важливим як для розвитку психолого-педагогічної науки, так і для імплементації ефективних педагогічних стратегій вивчення інформатики у ЗЗСО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічні фактори успішного навчання інформатики досліджено М. Бирка, Г. Перун [2–4], це зокрема: мислення, уява, пам'ять, увага та емоції.

Окремі аспекти інтересу та волі як психологічних факторів успішності навчання досліджено у працях І. Березовська [1], І. Боровинська [5], В. Бузько [6], І. Булах [7], Н. Галюк, Т. Дівнич, Н. Нищук, Н. Тимочко [8], Т. Гладиш [9], Т. Кирпенко [10], В. Король [11], О. Лавринюк,

В. Кириченко [12], О. Пінська [13], Ю. Приходько, К. Савченко [14], М. Савчин [15], С. Стадник [16], М. Тимчик, Е. Єрьоменко [17], В. Юркевич [18], а саме: психологічне розуміння понять «успіх», «успішність», «життєвий успіх», «життєва успішність»; формування мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; аналіз сучасних теорій мотивації до навчальної діяльності; психологія особистісного зростання підлітків; динаміка мотивації відповідальної поведінки особистості; психологічний аспект проблеми пізнавальної активності як риси особистості; особливості систематизації навчально-пізнавальних інтересів учнів; гейміфікація як засіб формування пізнавального інтересу у навчанні фізики; метод проєктів як засіб розвитку пізнавальних інтересів здобувачів освіти; педагогічний взаємозв'язок творчої ініціативи і художньо-трудова діяльність учнів у процесі вивчення мистецтва писанкового розпису; основні тенденції дослідження проблеми волі; функція волі в процесі саморозвитку особистості; розвиток вольових якостей молодших школярів як чинник їх навчальної успішності; індивідуальний підхід у вихованні вольових навичок; хортинг (бойове мистецтво) як засіб виховання наполегливості в молодших школярів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, на сьогодні відсутні дослідження, які б цілеспрямовано вивчали психологічні фактори інтересу та волі як важливих розумових функцій, що впливають на успішність будь-яких пізнавальних процесів, і вивчення інформатики в ЗЗСО зокрема.

Мета дослідження: визначити та охарактеризувати інтерес і волю як одні з ключових психологічних факторів успішності вивчення інформатики у ЗЗСО.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Поняття та роль інтересу. *Інтерес* – це вибіркове позитивне емоційне ставлення учня до об'єкта вивчення, а також зосередження його уваги на ньому об'єкті [6; 8; 11; 13; 16]. Інтерес як психологічний фактор ефективності навчання забезпечує не тільки спрямування учня на усвідомлення мети навчальної діяльності, а й його усвідомлене спонукання до її реалізації та свідомого пізнання об'єкта вивчення.

Отже, інтереси учня виконують роль спонукальної сили у процесі навчання інформатики.

Вибірковість інтересів учня детермінована тим, що для нього важливе, а також відіграє визначальну роль у його навчанні чи життє-

діяльності. Тому, в учня інтерес з'являється тільки у тому випадку, коли об'єкт вивчення чи виконувана навчальна діяльність усвідомлюються ним як щось важливе та значиме. Тобто лише за умови відчуття потреби, учень з особливим захопленням буде пізнавати об'єкт вивчення або реалізувати певну навчальну діяльність.

Виникнення інтересу учня тісно пов'язане з його емоційною сферою, адже без емоцій виникнення інтересу в учня неможливе. При цьому більш ефективними для появи в учня інтересу є саме *позитивні емоції*: здивування, захоплення, задоволення та радість [6; 13; 16].

Пізнавальний інтерес. Найбільш потужним інтересом при вивченні інформатики є *пізнавальний інтерес*, який не тільки активно детермінований, а й ефективно взаємодіє з системою ціннісних орієнтацій учня [13; 16].

Пізнавальний інтерес забезпечує усвідомлення учнем мети навчальної діяльності, підкріплює свою значущість завдяки отриманим учнем результатам навчання, а також актуалізує та активізує всі інші психологічні фактори успішності навчання інформатики: мислення, уяву, пам'ять, увагу і волю. Крім цього, він супроводжується виникненням у учня внутрішнього задоволення від результатів навчальної діяльності.

Завдяки тому, що освітній процес навчання інформатики базується на пізнавальному інтересі учня, при його реалізації відбувається і його формування. Тобто, пізнавальний інтерес виступає не тільки передумовою навчання, а й виконує роль засобу навчання та є його результатом.

Потрібність прояву пізнавального інтересу учня як передумови, засобу і результату навчання актуалізує перед вчителем інформатики необхідність активного формування пізнавальних інтересів учнів.

Формування належного рівня пізнавального інтересу учнів на уроках інформатики потребує від вчителя:

- створення умов, які сприяють виникненню в учнів потреб у знаннях та здійсненні навчальної діяльності;
- формування в учнів позитивного ставлення до інформатики, навчальної діяльності та праці загалом;
- використання на уроках традиційних і інноваційних засобів для формування в учнів здивування, здогадок та зацікавленості у вивченні інформатики;
- стимулювання учнів до активного діалогу з вчителем та іншими учнями, особливо з формулюванням питань творчого характеру;

– використання на уроках інформатики індивідуальних творчих завдань, виконання яких потребує від учня знань за межами навчальної програми;

– стимулювання учнів до читання в процесі навчання літератури (наукової, науково-популярної, інформаційно-довідкової, методичної тощо) в друкованому та електронному вигляді.

Стадії розвитку пізнавального інтересу. Пізнавальний інтерес учня як педагогічний феномен на уроках інформатики розгортається у чотири стадії: *зацікавленість, допитливість, власне пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес* [6; 8; 11; 13; 16].

Перша стадія розвитку пізнавального інтересу – *зацікавленість*, що характеризується ситуативним проявом в учнів пізнавального інтересу до об'єкта вивчення чи виконуваної навчальної діяльності, який, у разі зміни цієї ситуації швидко згасає. Зацікавленість є проявом найнижчого рівня пізнавального інтересу і найчастіше зумовлена новизною чи незвичністю об'єкта вивчення чи виконуваної навчальної діяльності для учня, хоча сам об'єкт чи діяльності може і не бути значущими для нього. Учень не виявляє яскравих прагнень до пізнання суті об'єкта вивчення чи виконуваної навчальної діяльності.

Друга стадія розвитку пізнавального інтересу – *допитливість* характеризується чітко вираженими прагненнями учня розширити межі своїх уявлень стосовно об'єкта вивчення чи виконуваної навчальної діяльності, поглибити власні знання, одержати відповіді на питання, які виникли у процесі навчання. На цій стадії учень часто виражає емоції здивування, цікавість, та у разі успішності процесу пізнання, почуття радості відкриття. Інтерес учня до навчання стійкий і не зникає, попри серію тимчасових невдач і складнощів, а його допитливість має багато різноманітних спрямувань.

Третя стадія розвитку пізнавального інтересу – *власне пізнавальний інтерес* – детермінований намаганням учня самостійно розв'язати проблемне питання у курсі інформатики. Відтак, у фокусі уваги учня перебуває необхідність зрозуміти об'єкт пізнання якнайглибше, в комплексі з усіма її зв'язками, а не тільки здобути поверхневі знання про цього. Учень напружує власне мислення, волюві зусилля, і проявляє різноманітні емоції, що формує в нього усталену стійкість інтелектуального почуття – пізнавальний інтерес. Водночас, характерною особливістю пізнавального інтересу є його вибірковість, тобто увага учня фокусується і концентрується тільки на аналізі окремих об'єктів чи явищ.

Четверта стадія розвитку пізнавального інтересу – *теоретичний інтерес*, це найвищий рівень інтелектуального пізнання, детермінований прагненням учня до вивчення складних теоретичних питань чи проблем інформатики як науки. За теоретичного інтересу у фокус уваги учня потрапляють закони, принципи, закономірності, теоретичні основи інформатики, а результатом його реалізації стають науковий світогляд, наукові погляди і переконання учня, любов до навчання, любов до інформатики та любов до інтелектуальної праці загалом.

Завдяки тому, що пізнавальний інтерес забезпечує захоплююче навчання інформатиці, за умови здійснення учнем тривалої, інтенсивної і зосередженої пізнавальної діяльності, такий інтерес може стати стійкою рисою його характеру та забезпечити формування адекватного наукового світогляду учня.

Поняття волі та її функцій. *Воля* – це розумовий процес, який дає змогу учню регулювати і спрямовувати власну поведінку та навчальну діяльність на уроках інформатики, тобто постає її вольовою регуляцією [1; 5; 7; 9; 10; 12; 14; 15; 17; 18].

Вольова регуляція поведінки учня завжди свідомо, здійснюється відповідно до намірів, особливо тих, які спрямовані на прийняти ним у процесі розмірковувань рішення, а також пов'язана з подоланням учнем як внутрішніх, так і зовнішніх перешкод [5; 7; 9; 18].

Воля, як психологічна характеристика особистості учня, детермінує вибір мотивів, цілепокладання, прагнення до досягнення визначеної мети, активізує зусилля, необхідні для подолання внутрішніх і зовнішніх перешкод, мобілізує його забезпечує його здатність до спонукання чи гальмування поведінкових реакцій. Спрямованість волі зумовлена ціннісними орієнтаціями учня, його поглядами і переконаннями, а також діючими соціальними, культурними і моральними нормами поведінки [1; 10; 12; 14; 15; 17].

Отже, воля як розумовий процес виникає у боротьбі внутрішніх мотивів і ціннісних орієнтацій учня та необхідності подолання ним зовнішніх перешкод і труднощів.

Воля бере участь у регуляції практично всіх основних розумових функцій і пізнавальних процесів, важливих для навчання: мислення, уяви, пам'яті, уваги, емоцій, інтересу та мови, а їх розвиток неможливий без набуття учнем вольового контролю над ними.

У навчальній діяльності на уроках інформатики воля учня виконує:

– спрямування і реалізації активності на досягнення поставленої мети, а також свідоме подолання учнем внутрішніх і зовнішніх перешкод;

– регулювання активності шляхом послаблення чи посилення дії відповідних особистісних стимулів;

– гальмування і стримування небажаних спонукань, проявів активності та дотримання моральних норм поведінки.

Вольова регуляція поведінки. *Вольова регуляція поведінки* учня необхідна для того, щоб він зміг впродовж тривалого періоду часу утримувати в фокусі уваги об'єкт вивчення або здійснення навчальної діяльності на уроках інформатики [1; 15; 17; 18].

Така регуляція поведінки досягається учнем завдяки його *вольовим діям* – свідомим діям учня, спрямованим на подолання ним внутрішніх чи зовнішніх перешкод, які з'явилися при здійсненні ним певної діяльності. Вольові дії активізують всі фізичні та інтелектуальні ресурси учня для подолання завад та труднощів під час навчальної діяльності, адже зумовлені його усвідомленим прагненням значущості її мети і цінності для себе.

Отже, вольова дія учня завжди детермінована необхідністю усвідомлення ним мети навчальної діяльності, її значущості для нього, а також важливості спрямування усіх своїх дій на досягнення цієї мети.

З огляду на це, вольова регуляція поведінки учня на уроках інформатики може здійснитися як:

1) пошук сенсу для пізнання об'єкта вивчення;
2) пошук сенсу для надання значущості мети виконуваних навчальних діяльності;

3) пошук додаткових мотивів і стимулів для реалізації та доведення до кінця виконання вже розпочатого навчального завдання або пізнання об'єкта вивчення.

При цьому учень свідомо:

– відмовляється від одних мотивів і стимулів та віддає перевагу іншим, а також реалізує діяльність всупереч моментним, ситуативним чи епізодичним перешкодам;

– відмовляється від одного способу виконання завдання і обирає інший спосіб, хоч важчий і складніший, проте дотримується його;

– змушує себе до старанної перевірки завдання, яке виконує навіть тоді, коли в нього вже немає ані сил, ані бажання.

Важливою умовою вольової регуляції поведінки учня є усвідомлення ним свободи реалізації навчальної діяльності, яка досягається зав-

дяки його вільному вибору способів виконання завдання чи пізнання об'єкта вивчення.

Не менш важливо те, що реалізація вільного вибору дій для учня формує його відповідальність за прийняте ним рішення та якість виконання навчального завдання, яке виконується учнем більш цілеспрямовано, наполегливо та продуктивно. Можливість вибору забезпечує усвідомлення особистістю того, що вона сама визначає свою долю.

Таку можливість на уроках інформатики можна реалізувати завдяки особистісно зорієнтованому підходу, рівневій диференціації навчальних завдань і спонуканню учнів до індивідуальних пошуків способів і шляхів ефективного вирішення таких завдань чи різноаспектного глибокого пізнання об'єкта вивчення.

Отже, вольова регуляція поведінки забезпечує підвищення ефективності навчальної діяльності на уроках інформатики, надає учню енергію для її реалізації, проте зумовлена його актуальними потребами і вимагає від учня напруженої інтелектуальної праці для успішного подолання ним зовнішніх і внутрішніх перешкод за допомогою вольових дій.

Вольові якості особистості. Коли вольова регуляція поведінки учня набуває визначеності, стійкості, стабільності і повторюваності здійснюваних ним вольових дій, тоді останні трансформуються у *вольові якості особистості* – відносно стійкі, недетерміновані конкретною ситуацією психічні утворення особистості, що вказують на досягнутий рівень влади учня «над собою» [1; 15; 17; 18].

Вольові якості учня бувають *позитивними*, що утворюють його силу волі, та *негативними*, що зумовлюють його вольову слабкість.

Сила волі – узагальнена здатність долати значні труднощі, що виникають на шляху до досягнення визначеної мети.

Вольова слабкість (безвілля) характеризується неспроможністю докладати зусилля, легким відволіканням із дріб'язкових приводів, нездатністю доводити справи до кінця, зниження загальної активності людини, безініціативністю, непослідовністю, невпевненістю, конформністю та навіюваністю (легко підпадають під вплив оточуючих людей).

Найбільш важливими в шкільному курсі інформатики такі вольові якості особистості учня: *енергійність, рішучість, наполегливість, цілеспрямованість, витримка й самовладання, дисциплінованість, ініціативність та самостійність*.

Розглянемо зазначені вольові якості особистості учня у їх дихотомії – протиставленні позитивних і негативних атрибутів:

– *енергійність* – здатність учня завдяки вольовим діям швидко підняти рівень активності; негативні вольові якості: *інертність, пасивність*;

– *рішучість* – здатність учня швидко і своєчасно приймати рішення у ситуаціях вибору; негативна вольова якість – *нерішучість* – сумніви, потяги до перегляду вже прийнятого рішення;

– *наполегливість* – здатність учня до тривалого інтелектуального і морального напруження для успішного подолання внутрішніх і зовнішніх перешкод на шляху досягнення мети діяльності, а також доводити будь-яку справу до завершення; негативна вольова якість – *легковажність* – відкладання виконання завдання на невизначений термін, припинення його виконання ще далеко до його завершення;

– *цілеспрямованість* – здатність учня дотримуватись визначеної мети в умовах, що провокують її втрату чи заміну; негативна вольова якість – *безцільність* – не має конкретної мети або легко піддається її заміні;

– *витримка й самовладання* – здатність учня змусити себе виконувати прийняте рішення, спрямовувати власну діяльність тільки на досягнення мети, не відволікатись на інші види діяльності, незважаючи на перешкоди; негативна вольова якість – *імпульсивність* – схильність учня діяти за першим спонуканням, а також не намагатися контролювати власну поведінку;

– *дисциплінованість* – здатність учня до свідомого підпорядкування своєї діяльності до встановленого порядку та загальноприйнятих норм; негативні вольові якості: *недисциплінованість, розхлябаність*;

– *ініціативність* – здатність і готовність учня ініціювати активність без зовнішнього спонукання до дій; негативні вольові якості: *безініціативність, інертність, пасивність*;

– *самостійність* – здатність і готовність учня до визначення і задоволення власних освітніх потреб, а також прийняття відповідальності за наслідки виконаних дій; негативні вольові якості: *залежність, навіюваність, конформність*.

Отже, вольові якості особистості учня відіграють важливу роль у ефективності навчання інформатики. З огляду на це, вчитель інформатики на кожному уроці повинен підтримувати прагнення учнів до формування позитивних вольових якостей та пригніченню негативних вольових якостей.

Висновки. Отже, інтерес як психологічний фактор ефективності навчання забезпечує не тільки спрямування учня на усвідомлення мети навчальної діяльності, а й його усвідомлене спонукання до її реалізації та свідомого пізнання об'єкта вивчення. Основною характеристикою інтересу є вибірковість, яка зумовлена тим, що для важливе для учня.

Виникнення інтересу учня тісно пов'язане з його емоційною сферою, адже без емоцій виникнення інтересу в учня не можливе. При цьому більш ефективними для появи в учня інтересу є саме позитивні емоції: здивування, захоплення, задоволення та радість.

Найбільш потужним інтересом при вивченні інформатики є пізнавальний інтерес, який не тільки активно детермінований, а й ефективно взаємодіє з системою ціннісних орієнтацій учня. Він забезпечує усвідомлення учнем мети навчальної діяльності, підкріплює свою значущість завдяки отриманим учнем результатам навчання, а також актуалізує та активізує всі інші психологічні фактори успішності навчання інформатики: мислення, уяву, пам'ять, увагу і волю. Крім цього, пізнавальний інтерес завжди супроводжується виникненням в учня внутрішнього задоволення від результатів навчальної діяльності. Він розгортається у чотири стадії: зацікавленість, допитливість, власне пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес.

Воля, як психологічна характеристика особистості учня, детермінує вибір мотивів, цілепокладання, прагнення до досягнення визначеної мети, активізує зусилля, необхідні для подолання внутрішніх і зовнішніх перешкод, мобілізує його забезпечує його здатність до спонукання чи гальмування поведінкових реакцій. Спрямованість волі зумовлена ціннісними орієнтаціями учня,

його поглядами і переконаннями, а також діючими соціальними, культурними і моральними нормами поведінки. Як розумовий процес воля виникає у боротьбі внутрішніх мотивів і ціннісних орієнтацій учня, а також необхідності подолання ним зовнішніх перешкод і труднощів.

Воля бере участь у регуляції практично всіх основних розумових функцій і пізнавальних процесів, важливих для навчання: мислення, уяви, пам'яті, уваги, емоцій, інтересу та мови, а їх розвиток неможливий без набуття учнем вольового контролю над ними.

Вольова регуляція поведінки учня необхідна для того, щоб він зміг впродовж тривалого періоду часу утримувати в фокусі уваги об'єкти вивчення або на виконуваний навчальній діяльності на уроках інформатики. Така регуляція поведінки досягається учнем завдяки його вольовим діям – свідомим діям учня, спрямованим на подолання ним внутрішніх чи зовнішніх перешкод, які з'явилися у ході здійснення ним певної діяльності.

Коли вольова регуляція поведінки учня набуває визначеності, стійкості, стабільності і повторюваності здійснюваних ним вольових дій, останні трансформуються у вольові якості особистості – відносно стійкі, недетерміновані конкретною ситуацією психічні утворення особистості, що вказують на досягнутий рівень влади учня «над собою». Найбільш важливими в шкільному курсі інформатики є такі вольові якості особистості учня: енергійність, рішучість, наполегливість, цілеспрямованість, витримка й самовладання, дисциплінованість, ініціативність та самостійність.

Серед *перспективних напрямів* подальших наукових розвідок виокремимо рівневу диференціацію на уроках інформатики.

Список використаних джерел

1. Березовська І. В. Основні тенденції дослідження проблеми волі. *Наука і освіта*. 2005. №3-4. С. 4-6.
2. Бирка М. Ф., Перун Г. М. Психологічні фактори успішності вивчення інформатики у школі: мислення. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2025. Вип. 99. С. 62-70. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.99.9>.
3. Бирка М. Ф., Перун Г. М. Психологічні фактори успішності вивчення інформатики у школі: увага та пам'ять. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2025. Вип. 100. С. 56-63. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.100.9>.
4. Бирка М. Ф., Перун Г. М. Психологічні фактори успішності вивчення інформатики у школі: увага та емоції. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2025. Вип. 103. С. 55-62.
5. Боровинська І. Є. До психологічного розуміння понять «успіх», «успішність», «життєвий успіх», «життєва успішність». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 3(2). С. 142-148.
6. Бузько В. Л. Гейміфікація як засіб формування пізнавального інтересу у навчанні фізики. *Новітні комп'ютерні технології*. 2017. Том 15. С. 171-175.
7. Булах І. С. Психологія особистісного зростання підлітків : реалії та перспективи : монографія. Вінниця : ТОВ Нілан-ЛТД, 2016. 340 с.
8. Галюк Н., Дівнич Т., Нищук Н., Тимочко, Н. Метод проєктів як засіб розвитку пізнавальних інтересів здобувачів освіти. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2021. Вип. 4. С. 39-44.
9. Гладиш Т. Формування мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6. С. 155.
10. Кирпенко Т. М. Функція волі в процесі саморозвитку особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2017. Т. 7, вип.42. С. 120-127.
11. Король В. Особливості систематизації навчально-пізнавальних інтересів учнів. *Research Notes*. 2023. Вип. 2. С. 73-78.
12. Лавринюк О., Кириченко В. Мотивація до навчальної діяльності: аналіз сучасних теорій. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023. № 1. С. 34-39.
13. Пінська О. Л. Психологічний аспект проблеми пізнавальної активності як риси особистості. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2019. Вип. 9. С. 47-54.
14. Приходько Ю. О., Савченко К. В. Розвиток вольових якостей молодших школярів як чинник їх навчальної успішності : навчально-методичний посібник. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. 60 с.
15. Савчин М.В. Динаміка мотивації відповідальної поведінки особистості. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 4. С. 39-48.
16. Стадник С. Педагогічний взаємозв'язок творчої ініціативи і художньо-трудої діяльності учнів у процесі вивчення мистецтва писанкового розпису. *Теорія та методика управління освітою*. 2014. № 3. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_16/17.pdf.
17. Тимчик М. В., Єрьоменко Е. А. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів. *Фізичне виховання в рідній школі*. 2014. № 1. С. 38-41.
18. Юркевич В. С. Про індивідуальний підхід у вихованні вольових навичок. К., 2020. 58 с.

Byrka M., Perun G. Psychological factors of success in studying Informatics: interest and volition

The article defines interest as a psychological factor of learning effectiveness, which provides not only the student's direction to realize the goal of educational activity, but also his conscious motivation to implement it and consciously learn the object of study. At the same time, its main characteristic is selectivity – directing attention to what is interesting to the student.

It is argued that the most powerful interest in the course of Informatics is cognitive interest, which is not only actively determined, but also effectively interacts with the student's system of value orientations. It is identified that the student's cognitive interest in studying Informatics unfolds in four stages: interest, curiosity, cognitive interest itself, theoretical interest.

It has been determined that volition is a mental process that allows a student to regulate and direct his own behavior and educational activities in Informatics lessons, that is, it is represented by its volitional regulation, which is always conscious, carried out in accordance with intentions, especially those aimed at making decisions during reflection, and is also associated with the student overcoming both internal and external obstacles. It participates in the regulation of almost all basic mental functions and cognitive processes important for learning: thinking, imagination, memory, attention, emotions, interest and language, and their development is impossible without the student gaining volitional control over them.

It is argued that the volitional regulation of a student's behavior is necessary to be able to keep the focus of attention on the object of study or the educational activity performed in Informatics lessons for a long period of time. It is determined that when the volitional regulation of a student's behavior acquires certainty, stability, stability and repeatability of the volitional actions performed by him, the latter are transformed into volitional qualities of a person, the most important in the school Informatics course are: energy, determination, perseverance, purposefulness, endurance and self-control, discipline, initiative and independence.

Key words: Informatics, psychological factors, interest, cognitive interest, volition, volitional qualities.

Дата першого надходження статті до видання: 17.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 06.05.2026